

Q. D. B. V.

De

CHRISTIANISMO
SENECAE,

DISSERTATIONE HISTORICO - THEOLOGICA

EXAMINATO,

IN FLORENTISSIMA LEVCOREA

SVB PRAESIDIO

V I R I

PLVR. REVERENDI, AMPLISSIMI, EXCELLENTISSIMI

DN. AEGIDI STRAVCHII,

S.S. THEOLOG. DOCTORIS, ET COLLEGII

THEOLOGICI ASSESSORIS GRAVISSIMI, NEC

NON HISTORIARVM PROF. P. LONGE

CELEBERRIMI,

Dn. Praeceptoris, Patroni, & Hospitis sui

multis observantiae nominibus aeternum

colendi,

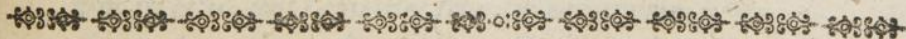
PVBLICE DISPVTAVIT

M. GOTHOFREDVS *Strawik*

VRATISLAVIENSIS,

In Auditorio Maiori, ad D. Septembris,

A. R. S. cIo Ioc LXVIII.

I E N A E,

Typis & Sumptibus GOLLNERIANIS,

ANNO 1706.

J. N. J.

Amplicissime quidem lucis Euangelicae
vſus iam ab initio Noui Teſtamenti pa-
tuit, cum Seruator noſter induerit car-
nem, vt illuminaret omnem hominem
venientem in hunc mundum *Iob. 1. 9,*
propriâ tamen hominum malitiâ, qui tenebras dile-
xerunt magis quam lucem *Iob. 3. 19,* euenit, quod
praefertim ii, qui ſapientiae huius mundi dediti fue-
runt, ſalutis noſtrae myſteria fidemque, quae non in
ſapientia hominum, ſed in potentia DEI conſiſtit *1. Cor. 2. 6.* aut omnino nunquam, aut tarde admiferint.
Scilicet ipſemet Seruator noſter diſcipulorum ſuo-
rum ordines deſcripturus, gratias agit Patri, quod
Euangelii doctrinam abſconderit ſapientibus & pru-
dentibus, & reuelarit eam infantibus *Matth. XI. 25,*
Luc. X, 21. & Diuus Paulus Corinthios ſuos verbis
ſequentibus allocutus eſt: *videtis vocationem ve-
ſtram, Fratres, quod videlicet non multi veſtrum, qui
vocati eſtis, ſint ſapientes ſecundum carnem, non mul-
ti potentes, non multi nobiles; ſed quae ſtulta habentur*

A 2

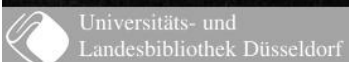
tur

tur in mundo, illa elegit DEUS, ut sapientes pudefaceret, & infirma mundi elegit DEUS, ut pudefaceret valida, & quae ignobilia habentur in mundo & nihili aestimata, illa elegit DEUS, & ea quae non sunt, ut ea quae sunt, aboleat, 1. Cor. 1. 26, seqq. Caeterum rariores ad Ecclesiae Christianae pomoeria accesserunt illi, qui Philosophi dici consueverunt, non quod iisdem salutem aeternam inuiderit DEUS, vel per absolutum Reprobationis decretum quoddam exclusos, praeteritosque eos voluerit; sed quod sapientiâ huius seculi inflati, vanos euertere λογισμῶς, omnemque sublimitatem, quae se se extollit aduersus cognitionem DEI, vel in captiuitatem redigere omnem cogitationem ad obediendum Christo, detrectarint 2. Cor. X. 5. gloriati potius, aduersus interdictum DEI, in sapientia sua Ier. IX, 23. Nullus certe obex gratiae vocationis maiori cum periculo ponitur, quam vana de sapientiae & scientiae dotibus praesumptio; quemadmodum desperatus pessimusque aegroti status est, quando is vim morbi sui, quo lethaliter decumbit, non sentit amplius & de sanitate sua fabulatur. Quod si Ecclesiasticam Historiam consulamus, abunde eadem nos docebit, quam difficilis labor sanctorum Patrum fuerit, quô sapientiae humanae Magistris Baptismi susceptionem persuadere conati sunt. Imo non ipsi tantum sapien-

prien-

pientes illi adversus Fidem Christianam obfir-
 marunt animum, sed Christianorum numero
 iam adscriptos ad defectionem frequenter sollicita-
 runt, vnde Ecclesiasticorum Scriptorum in Philo-
 sophos, (non veri nominis tales, sed qui abusi co-
 gnitione, quam natura suppeditat, *Φάσκοντες εἶναι σο-
 φοὶ, ἐμωγράνθησαν*, quum dicitent se sapientes, stulti e-
 uaserunt, *Rom. I, 22.*) acerbissima diæteria originem
 suam habuerunt, quando *Tertullianus* in libro ad-
 versus Hermogenem HAERETICORUM PA-
 TRIARCHAS eos appellat, & de praesumptio-
 nibus adversus HAERETICOS inquit: *ipsae*
Hæreses à Philosophia subornantur, item: Quid ergo
Athenis & Hierosolymis? Quid Academiæ & Eccle-
siae? Quid Haereticis & Christianis? Nostra institutio
de porticu Salomonis est, qui & ipse tradiderat, Do-
minum in simplicitate cordis esse quarendum. Vide-
rint, qui Stoicum & Platicum & Dialecticum Chri-
stianismum protulerunt. Et denuo in Apologetico ad-
versus gentes cap. XLVI. inquit: Christiani, qui exce-
dunt à regula disciplinae, desinunt tum Christiani ha-
beri penes nos; Philosophi vero illi cum talibus factis
in nomine & in honore sapientiae perseverant. Quid
adeò simile Philosophus & Christianus? Graeciae di-
scipulus & coeli? famae negotiator & vitae? verbo-
rum & factorum operator? rerum aedificator & de-

*structor? Amicus & inimicus erroris? veritatis inter-
 polator & integrator? Furator eius & custos? Et si vero
 Philosophorum è Gentilismo conuersorum exem-
 pla quaedam praesto sint, & Iustinus Martyr in primis,
 postquam omnis generis Sectas Philosophorum au-
 dierat, Stoicos, Peripateticos, Pythagoricos, Platoni-
 cos (vti ipse in Dialogo cum Tryphone refert,) Fi-
 dem Christianam amplexus, sanguinem etiam pro
 eadem fuderit, rariora tamen ea sunt, quam fideli-
 um ^{viuente} mente & mento talium; Nonnulla etiam
 controuersa exempla sunt, nec merentur fidem.
 Atque haec inter videntur nobis recensenda esse,
 quae de SENECAE, Celeberrimi quondam Phi-
 losophi, Christianismo circumferri solent. Di-
 spiciemus igitur hâc vice: NUM RELATIO eo-
 rum, qui Senecam Christianorum numero adscri-
 bunt, & Martyrem propemodum faciunt, veritati
 litet, nec ne? Sanctifica nos, Pater sanctissime,
 in veritate tua, sermo tuus ve-
 ritas est!*

F Tiam si Senecae nomine, priscis temporibus, plures innotuerint; nam ad Senecam Defensorem Valentinianus & Valens AA. *de Defensoribus civitatum*, id est, Magistratibus minoribus, qui usque ad quinquaginta solidorum summam cognoscere poterant, rescripserunt, *L. I. Codicis*, & Episcopus X. Hierosolymitanus *Seneca* appellatur, apud *Nicephorum Callistum* L. 3. c. 25. Nos tamen nullum alium hoc loco intelligimus, quam *Lucium Annaeum Senecam*, cuius Pater in Bibliotheca Hispanica p. 196. vocatur *Marcus Annaeus Seneca* miraculosa pollens memoriae vi, cum duo millia vocum eò ordine recitare potuerit, quò alter dixerat; vti ab initio declamationum ipse refert. Matrem habuit *Helviam*, quae & *Elbia*, corruptè in codicibus quibusdam *Albina* dicitur. Fratrum vnus *Annaeus Mela*, seu *Mella* genuit *Lucanum* Poëtam; alter *Annaeus Novatus*, itemque *Iunius Gallio* appellabatur, qui honores civiles gessit. De his ipsis ita *Lucius Annaeus* noster, in consolatione ad *Helviam* c. XVI. *Respice fratres meos, quibus salvis fas tibi non est accusare fortunam, in utroque habes, quod Te diuersa virtute delectet: Alter honores industria consecutus est, alter sapienter contempsit. Acquiesce alterius filii dignitate, alterius quiete, utriusque pietate. Novi fratrum meorum intimos affectus. Alter in hoc dignitatem excolit, vt tibi ornamento sit. Alter in hoc se ad tranquillam quietamque vitam recepit, vt tibi vacet. Bene liberos tuos & in auxilium, & in oblectamentum fortuna disposuit. Potes alterius dignitate defendi, alterius otio frui, &c.* Caeterum an nomen Senecae exinde descendat, quod is, cui primo hoc impositum, Canus sit natus; vti de *Numa Pompilio* tradiderunt quidam, definire non audemus. Hoc certius est, Hispanum fuisse Senecam nostrum, *Cordubae*, in Baeti-

Baeticae, (quae hodie Andalusia dicitur) civitate, ad Baeticum fluvium editus, celebremque adeò nactus patriam, cum *Baetica* vniuersa fertilissima, optimaque Hispaniae Prouincia à *Plinio* dicatur: *Corduba* verò, inter octo Baeticae colonias, prima & *Patritia* dicta sit, quasi *colonia Veteranorum & Honestorum*, quique ut *Patres* digni honore fuerint, quò modò titulum hunc *Antonius Augustinus* Tarraconensis Archiepiscopus Dialogo VIII. de Antiquitatibus Romanis, Hispanisque p. 112. exponit. De eadem Senecae patria, ita *Martialis* cecinit: L. 1. Epigram. 62.

Duosque Senecas unicumque Lucanum

Facunda loquitur Corduba.

§. II. De Genere igitur & Patria Senecae nostri constat: non item de tempore, quò natus is est. Plures quidem testantur, quod corpus senile habuerit, quando, *Neronis* iussu, necessitatem ultimam annuntiavit ei centurio, id est anno Christi LXXV. *P. Silio Nervà* & *C. Iulio Atticò Vestinò* COSS. Nec potuit quidem res secliter habere cum *M. Aquilio Iuliano*, & *P. Norico Asprenate Torquato* COSS. id est anno Christi XXXIX, tantum in dicendi arte iam valuerit Seneca, vt videretur, ac si eloquentià superare *Caligulam* vellet. Conf. *Dio* L. 59. Hoc vnum igitur certum videtur, *Octavio Augusto* Imperatore, Senecam natum esse; Nam quòd eius temporibus vixerit, indicauit ipse, naturalium Quaestionum L. 1. cap. 1. *Nos quoque vidimus*, inquit, *non semel flammam ingentis pilae specie, quae tamen in ipso cursu suo dissipata est. Vidimus circa Dixi Augusti excessum simile prodigium.* Et iterum L. VII. cap. 17. *Cometen*, sub *Augusto* se vidisse, refert. Atque hoc ex eo etiam patet, quòd in *Tiberii Caesaris* principatum, iuuentae suae tempus incidisse, in Epistola CVIII. scripserit.

§. III. Quicquid sit de Natali Senecae, vitae eius instituta

stituta breuissimis exponamus. Studiis igitur Philosophicis ab ineunte aetate fuit addictus, artemque dicendi egregiè didicit, auscultans principio Pythagoricis Doctoribus, quorum instinctu etiam abstinere animalibus inceperat, nec non vniuentò, quoniam optimus odor in corpore est nullus. Vino etiam caruit stomachus; & in omnem vitam balneum fugit; nam decoquere corpus, atque exinanire sudoribus, inutile simul, delicatumque credidit, vti ipsemet *Seneca* sensa animi sui exponit *Epistola* CVIII. Postea Stoicae Philosophiae fuit addictior, quae, *Plutarchò* in Cleomene iudice, si in magnam & acrem inciderit naturam, quiddam lubricum & anceps; sin temperetur ingenio graui ac miti, multum confert ad verum bonum. Causarum etiam Patronum aliquando se fuisse, ipse testis est, in *Epistola* XLIX. ad Lucium scribens: *Modo apud Stoicum Philosophum puer sedi, modo causas agere coepi, modo desii velle agere, modo desii posse.* Sicuti Rem publicam non neglexit, ita honores etiam exinde retulit, SENATOR, QUAE-
STOR, PRAETOR, & tandem, extra ordinem licet, factus est CONSVL, susectus in locum *P. Marii Celsi & Asinii Galli*, Annò vrbis Conditae DCCCIV. Christi LXII. Etsi enim *Ausonius* ad Gratianum Imperatorem, pro Consulatu agens gratias, scripserit; *Diues Seneca, nec tamen consul, arguetur magis, quam praedicabitur, non erudiisse indolem Neronis, sed armasse scitiam*, id tamen de Consulatu ordinario esse intelligendum palam est. *Ulpianus* certe Consulatum Senecae disertè commemorat L. I. D. ad Senatus consultum. Verba eius sunt *Explicito tractatu, qui ad fidei commissa singularium rerum pertinet, transeamus nunc ad interpretationem Senatus consulti Trebelliani. Factum est enim Senatus Consultum temporibus Neronis, octauò Calendas Septembris, Annaeò Senecà & Trebellio Maximo Consulibus.* Quod ipsum etiam *Iustinianus* Imperator confir-

mat L. 2. Institut. de fidei commissariis Haereditatibus, & ad Senatus Consultum Trebellianum, *Neronis quidem temporibus inquit Imperator, Trebellio Maximò & Annaeò Senecà Consulibus senatus consultum factum est; quò cautum est, ut si haereditas ex Fideicommissi causa restituta sit, omnes actiones, quae iure Ciuili haeredi & in haeredem competerent, ei & in eum darentur, cui ex Fideicommissi restituta esset haereditas &c.*

§. IV. Caeterum cum pro Sapientissimo Prudentissimoque Seneca haberetur, tradita illi Neronis pueritia, & iuuentus est, quam vltra XIV. annos rexit, & quam diu quidem Imperatoris in animo consilia Senecae haerebant, laetissimus erat Reipublicae Romanae status, cunctaque optime & iustissime administrabantur, sed postquam alter Imperatoriae iuuentae Rector & Collega Senecae *Afranius Burrbus*, militaribus curis & seueritate morum praestans, fatis concesserat, fracta est Senecae potentia, & Nero adulatoribus auscultauit, quorum erant hae voces: *Senecam ingentes & priuatum supra modum euectas opes ad huc augere; Studia ciuium in se vertere; Hortorum quoque amoenitate & villarum magnificentiam quasi principem supergredi; Nihil in Republica clarum, quod non ab illo reperiri credatur. Certe finitam Neronis pueritiam & robur iuuentae adesse; Exeret Magistrum, satis amplis Doctores instructus, maioribus suis* (Tacitus Annal. LXIV. cap. 52.) Itaque in omni generis vitia prolapsus est Nero, immani bestiae simillimus, & detecta Pisoniana coniuratione, in Senecam nostrum fauirit compulitque Praeceptorem ad necem, quamuis saepe com meatum petenti, bonisque cedenti, per sancte iurasset, suspectum se frustra, periturumque potius, quam nociturum se ei, vti *Suetonius* annotauit. Indicta à tribuno vltima necessitate ferrò brachia exsoluit, & post diuturnos cruciatus tandem periit, sicuti postea vberius exponemus.

§. V. Atque hic Seneca ille est, quem ad Christianismum conuersum esse & scripsisse etiam ad Paulum literas, à quibusdam Scriptoribus traditur, qui ex antiquitate Ecclesiastica sequentia ferè pro sententia sua allegant. Et primò quidem locò ad ipsamet sacra Biblia prouocant, Paulum enim testari aiunt, quod ea quae sibi acciderint, magis euenerint ad profectum Euangelii adeò, vt vincula sua in Christo manifesta facta sint in *Toto Praetorio*, ac caeteris omnibus &c. *Phil. I. 12. 13.* Et iterum eosdem Philipenses, Sanctorum nomine, salutatur, qui sunt ex *Caesaris domo*, *Phil. IV, 22.* Iam, inquit, apud *Georgium Hornium* in Historia Philosophica L. 4. c. 6. quis maior in Caesaris Neronis domo, quam Praeceptor Seneca? item quoniam tanta doctrinae Pauli celebritas fuit & admiratio, vt etiam ex Caesaris familia & molles illi & plerumque degeneres animi eum secuti sint, an igitur Seneca, sapientiae laude celebris, tantum audire virum recusasset? In eandem rem interpretantur quidam eiusdem Apostoli verba: *Dominus mihi adstitit & corroborauit me, vt per me praeconio Euangelii fides fieret, audirentque id omnes Gentes, & ereptus fui ex ore leonis. 2. Timoth. IV, 17.* Putant igitur Paulum indicare, uti è primis vinculis familiaritate & opera Senecae Philosophi, Christianismò imbuti, liberatus fuerit, vt in Hispaniis praesertim, aliisque occidentis partibus, Euangelium praedicaret, & Gentes illas ad fidem converteret.

§. VI. Secundum argumentum pro Christianismo Senecae secundi post Petrum Pontificis, *Lini* nempe, testimonium suppeditare dicitur, quod in libro eius de Passione Pauli ita legunt: *Concursus de domo Caesaris fiebant ad eum (Paulum) sed & institutor Imperatoris adeo fuit illi amicitia copulatus, videns in eo diuinam scientiam, vt se à colloquio illius temperare vix posset, quo minus, si ore ad os illum allo-*
qui

qui non valeret, frequentibus datis & acceptis Epistolis, ipsius dulcedine & amabili colloquio, atque consilio frueretur. Et si enim in iisdem verbis *Lucii Annaei Seneca* diferta mentio non fiat, Institutorem tamen Caesaris Neronis dum Auctor huius Libri nominavit, non potuit alium, quam Senecam Philosophum intellexisse, qui de institutione hac in hunc modum ad Neronem verba fecit, ut est apud *Tacitum Annalium LXIV. Quartus decimus annus est Caesar, ex quo speituae admotus sum, octauus, ut imperium obtines. Medio temporis tantum bonorum atque opum in me cummulasti, ut nihil felicitati meae desit, nisi moderatio eius &c.* Et quam praeclara fuerit illa institutio, vel ex eo apparet, quod Sermonem *Neronis*, è mente Praeceptoris sui *Senecae*, initio imperii habitum, tanti fecerit senatus, ut columnae argenteae inscribi eum iusserit, ut quotannis in creatione nouorum Consulum legeretur, eà gratiâ, ut velut ad amissim, iuxta ea praecepta, Rem publicam quam optime regerent, quod ex *Dione Xiphilinus* prodidit.

§. VII. Allegant tertio *Divi Hieronymi* auctoritatem, qui in Catalogo Scriptorum Ecclesiasticorum Tom. I. Operum Edit. Basil. p. 123. de Seneca nostro sequentia annotavit: *Lucius Annaeus Seneca Cordubensis Sotionis Stoici discipulus & patruus Lucani Poetae continentissimae vitae fuit, quem non ponerem in catalogo Sanctorum, nisi me illae Epistolae provocarent, quae leguntur à plurimis Pauli ad Senecam, & Senecae ad Paulum. In quibus cum esset Neronis Magister, & illius temporis potentissimus, optare se dicit, ejus esse loci apud suos, cuius sit Paulus apud Christianos. Hic ante biennium, quam Petrus & Paulus coronarentur martyrio, à Nerone interfectus est.* Et iterum ad laudem *Senecae* pertinere videtur, quod L. I. aduersus Iouinianum c. XXX. Su-

um

um Hieronymus appellet: scripserunt Aristoteles, ait, & Plutarchus, & noster Seneca de matrimonio Libros &c.

§. 8. Quartum citare Christianismi Senecae testem solent Flauium Lucium Dextrum Barcinonensem, orientalis Imperii Praefectum Praetorio, & Diuo Hieronymo amicissimum, qui in Chronico omnimodae Historiae, primum quidem eidem Hieronymo dicato, sed eò ad superos translato, multis locis locupletato & Paulo Orosio Tarraconensi iterum nuncupato, ad annum Christi 64. Urbis DCCCXV. scripserit: *Lucius Annaeus Seneca Cordubensis Hispanus, missis ultrò citroque ad Sanctum Paulum literis, de Christiana re bene sentit, factusque Christianus occultus, eius fuisse discipulus creditur, dulciterque scribit ad Paulum in Hispania morantem.* Ad quae verba Dextri Franciscus Bivarius, Mantua-Capetanus Cisterciensis Monachus, inter alia annotauit: *Vna ex his (epistolis) videtur ea, quam Dexter ait scripsisse Senecam ad Paulum in Hispaniis degentem: Nimiò tuò angimur secessu: Quid est, vel quae te moratum faciunt? se indignatio Domini, quod à ritu & secta veteri recesseris, & alios rursus conuerteris, erit postulandi locus, ut ratione factum, non leuitate, hoc existimes. Vale.*

§. 9. Quintò Augustinum etiam allegant, ut probent Senecam Epistolarum ad Paulum Auctorem genuinum & Christianum fuisse. Meminit Senecae Augustinus in Epistola ad Macedonium, quae LIV. est in editione Basileensi, & extat Tom. II. Oper. p. 239. in eadem sequentia leguntur: *Merito, ait Seneca, (qui temporibus Apostolorum fuit, cujus etiam quaedam ad Paulum Apostolum leguntur Epistolae) omnes odit, qui malos odit; & tamen ideo diligendi sunt mali, ut non sint mali: quemadmodum non ut permaneant, sed ut sanentur, diligentur egroti.* Eundem Auctorem iterum allegat Augustinus L. VI. de civit. DEI cap. X. oper. T. V. p.

361. *Libertas sanè, inquit, quae huic (Varroni) defuit, ne istam Vrbanam Theologiam, Theatricaè simillimam, apertè scicut illam reprehendere auderet, Annaeo Senecae, quem nonnullis indiciis inuenimus Apostolorum nostrorum claruisse temporibus, non quidem ex toto, verum ex aliqua parte non defuit. Affuit enim scribenti, videnti defuit. Nam in eo libro, quem contra superstitiones condidit, multo copiosius atque vehementius reprehendit ipse ciuilem istam & Vrbanam Theologiam, quam Varro Theatricam, atque fabulosam &c.*

§. X. Imo nouum & Sextum Argumentum pro Christianismo Senecae, è citato eius ab Augustino, contra superstitiones, Libro, desumunt, arguentes; Eum, qui superstitiones Gentilium acriter perstringit, nec quicquam cum illis commune habere desiderat, pro gentili Ethnico habendum amplius non esse; & quia nec cum Iudaeis fecit Seneca, Christianum eum fuisse oportet. Assumptionem nouissimam iterum ex Augustino probant in eodem L. VI. de Ciu. DEI cap. XI. verbis sequentibus auspicante: *Hic (Seneca) inter alias ciuilis Theologiae superstitiones reprehendit etiam Sacramenta Iudeorum & maxime Sabbatha, inutiliter id eos facere affirmans, quod per illos singulos septem interpositos dies septimam ferè partem aetatis suae perdant vacando & multa in tempore vrgentia non agendo laedantur. Christianos tamen, jam tunc Iudaeis inimicissimos, in neutram partem commemorare ausus est, ne vel laudaret contra suae patriae veterem consuetudinem, vel reprehenderet contra propriam forsitan voluntatem. Subiungit Ludouicus Viues, infontium Christianorum lanienam, qui incensà à Nerone vrbe, poenis exquisitissimis, omnemque humanitatem superantibus, subiiciebantur, Senecam spectare non sustinuisse, & cum frustra à Principe petiisset, vt in rus aliquod secedere, valetudinis causa, sibi liceret, domi atque adeo*

adeo in cubiculo multos menses se continuisse. Quà ratione *Vives Tacitum* corrigit, qui, ad euitandam inuidiam *Sacrilegiorum Neronis*, consilium Senecae interpretatus est.

§. XI. Addit *Franciscus Biuarius* in Comment. ad Dextri Chronicon, septimò, *Honorium Augustodunensem* Ecclesiae Presbyterum & Scholasticum, quem *Bellarminus* è Trithemio anno Domini 1220. claruisse scribit; Eundem enim in Libro de Luminaribus Ecclesiae, seu scriptoribus Ecclesiasticis, sequentia annotasse: *L. Annaeus Seneca Cordub. Photini Stoici discipulus & patruus Lucani Poetae, scripsit quasdam epistolas ad Paulum Apostolum, & Apostolus quasdam rescripsit.* Huc referri potuisset Epitaphium Senecae, quod his versibus descriptum circumfertur.

Cura, labor, meritum, sumpti pro munere honores

Ite, alias posthac sollicitate animas.

Me procul à vobis DEUS euocat. Ilicet actis

Rebus terrenis hospita terra vale:

Corpus auara tamen solemnibus accipe Saxis;

Namque animam coelo reddimus, ossa Tibi.

Atque haec fere sunt, quae adduci à Scriptoribus solent, vt probent, Senecam Christianum fuisse. Epistolas ipsas, conuersionis huius Philosophi indices, collegit *Iacobus Faber Viennensis Episcopus*, & commentariolò illustrauit, quem secutus est *Sixtus Senensis*, qui in Bibliotheca Sancta Libro II. p. 115. octo exhibet Epistolas, quas *Seneca* ad Paulum, & Sex, quas Paulus ad *Senecam* scripserit, quas genuinas esse non dubitat, etsi fateri cogatur, aliud scribendi genus, in scriptis Senecae aliis, obseruari, quod ita excusat: *videri sibi Senecam stylum suum aliquantulum in his epistolis obumbrasse de industria, & dissimulasse, vt si forte in alienas manus Epistolae venissent, etsi inscriptae nomine Senecae, potuissent nihilominus, in periculo, non videri Senecae.* Periculum enim fuisse

fuisse

fuisse & contra Imperatoris tunc edictum Christiani aut Iudaei familiaritate vti. Eandem sententiam è Pontificiis propugnant Salmeron in Commentar. ad Phil. cap. IV, 22. *Margarinus de la Bigne* in Bibliotheca Patrum, *Franciscus Bivaricus* ad Chronicon Dextri aliique.

§. XII. Etsi vero ii, qui affirmant, Senecam de Orthodoxa fide ad Apostolum Paulum scripsisse, & Christianum factum esse rationibus suis non destitui penitus videantur, recepta tamen magis aduersa sententia est, Senecam, vt *Stoicum Philosophum* decessisse, & epistolas saepius citatas supposititias esse. Ita certè sentiunt *Erasmus Roterodamus* in notis ad Hieronymum de scriptoribus Ecclesiasticis, *Ludovicus Viues* ad Augustinum de ciuitate DEI L. VI. c. X. *Centuriatores Magdeburgenses* Centuriâ I. *Robertus Cocus* in Censura scriptorum veterum p. m. 10. *Baronius* ipse in Annalibus ad Annum LXVI. N. XI. *Possuinus* in Apparatu, voce Seneca, *Martinus Antonius Detrius* in Prolegom. ad Syntagma Tragicum, *Beza* in Annotationibus Maioribus ad Phil. IV, 22. & è recentioribus *Marcus Zuerius Boxbornius* in historia vniuersali p. 122. *Georgius Hornius* in historia Philosophica p. 257. aliique. Non negamus equidem, multa egregiè & optime egisse, atque scripsisse Senecam, vnde praeclara etiam meritis elogia est, quale est illud *Frontonis*, nobilis olim oratoris & Nepotis Plutarchi, qui Senecam sic exterminare omnes errores dicebat, vt aurea videatur secula reformare, & DEOS, ab humano genere exulantes, eius operâ reuocatos, hominibus, contractâ societate, misceri. Ipsique Senecae ofores, apud *Gellium* Lib. XII. cap. 2. de scriptore hoc ita sentiunt, rerum, quas dicat, scientiam doctrinamque, ei non deesse, & in vitiis morum obiurgandis seueritatem, grauitatemque non inuenustam. Imo nec *Iosephi Halli*, olim Episcopatus Wigorniensis in Anglia Decani,

cani, iudicium de Seneca improbamus simpliciter, quando is in libro de vera tranquillitate animi, quem *Eberhardus Schuttenius* Latinum fecit: *Nunquam, ait, quisquam Philosophorum probabilius; Nec aptiorem unquam mihi desiderarem Magistrum, si nullâ aliâ in hac re Magistrâ opus quam Naturâ ipsâ haberem.* Sed nec illud inficias imus, ad praeconium Evangelii aditum Senecae patuisse, cum Christianorum multi, & inter hos Paulus etiam, eius temporibus, Romae vixerint. Nec deerant Senecae Christianorum Martyrum exempla, qui praesertim in nouissimis, fidem suam ad spectatores exposuerunt egregie, eandemque sanguine obfignarunt suò, tam copiosè, vt riuos pinguedinis humanae per arenam Amphitheatri sulcum fecisse, *Tacitus* annotarit. Dicam amplius; quando orientem fidem primus Nero cruentavit, vt *Tertullianus* aduersus Gnosticos loquitur, innumeros Christianos latuisse Romae, dubium non est, qui gravissimos cruciatus veriti, vt *Tunicam molestam*, (quae erat indusium cerâ illitum, quo martyres, taeda & papyrò circumdati, superuestiebantur ad nocturna spectacula, de quo *Juuenalis* cecinit:

Pone Tigillinum: taeda lucebis in illa,

Quâ stantes ardent, qui fixo gutture fumant.)

Et sexcenta alia genera mortis, noviter tunc excogitata, non sub dio, sed in speluncis subterraneis potius, Christianos se esse, professi sunt, quae Ecclesiae pressae seu inuisibilis solet esse conditio. Certè ἐν ἰδίῳ μισθώματι, in proprio conducto, excipiebantur à Paulo omnes, qui ingrediebantur ad ipsum *Actor. XXVIII, 30.* etiamsi, instar Nicodemi, nocte accederent *Iob. III, 2.* E quibus omnibus id demum sequitur, ad τὰ ἀδύνατα quidem conuersionem Senecae non pertinere, sed potuisse eum luce Evangelii illuminari, nisi conciones Paulinas *μαγίαν* seu stultitiam interpre-

tatus fuisset 1. Cor. I, 33. Actu ipso autem Christianismum eum professum & Epistolas, quae in hanc rem circumferuntur, genuinas esse ἀπὸ τῶν αὐτῶν negamus, reddimusque huius negationis nostrae rationes sequentes.

§. 13. Primo, scriptores veteres, quorum probata in annotandis Ecclesiae rebus fides est, non tantum de conversione Senecae omnino tacent; sed quae communis erat Philosophorum ἀνιδάδεια, eundem etiam in infidelitate decessisse, referunt. Clarissimum testimonium *Lucius Coelius Lactantius* suppeditat, quando L. VI. de vero Cultu cap. mihi 24. mirabilem hanc, ut ipse appellat, è Seneca citat sententiam: *Magnum nescio quid, majusque quam cogitari potest, numen est, cui vivendo operam damus. Huius nos approbemus. Nam nihil prodest inclusa conscientia, patemur DEO.* Subiungit igitur hisce Senecae verbis *Lactantius*: *Quid verius dici potest ab eo, qui DEUM nosset, quam dictum est ab homine verae Religionis ignaro? Nam & Majestatem DEI expressit, maiorem esse dicendo, quam ut eam cogitatio mentis humana capere posset, & ipsum veritatis attigit fontem, sentiendo, vitam hominum supervacuum non esse, ut Epicuraci volunt, sed DEO ab his operam vivendo dari; siquidem iuste ac pie vixerint. Potuit esse verus DEI cultor, si quis illi monstrasset; ac contempsisset profecto Zenonem & Magistrum suum Socionem, si verae sapientiae Ducem nactus esset. Huic Nos, inquit, approbemus. Coelestis prorsus oratio, nisi antecederet ignorantiae confessio &c.* Vides quam perspicue *Lactantius* Christianismum Senecae negarit? Quod ante eum *Tertullianus* etiam fecerat, quando in Apologetico aduersus Gentes; non Christianis, sed Ethnicis Doctoribus Senecam accensuit, aiens: *Multi apud vos ad tolerantiam doloris & mortis hortantur, ut Cicero in Tusculanis, ut Seneca in Fortuitis, ut Diogenes, ut Pyrrhon, ut Callinicus.*

Nes

Nec tamen tantos inveniunt verba discipulos, quantos Christiani factis docendo &c.

§. 14. Secundo Senecae infidelitas multo magis erit perspicua, si ea consideres, quae è Libro eiusdem *adversus superstitiones* Augustinus citavit; Neque enim mihi *Marci Zuerii Boxhornii* coniectura arridet, quâ in *Historia vniuersali* p. 124. Senecae, de superstitionibus Romanorum Commentarios à Christiano aliquo confictos & Senecae nomine vulgatos suspicatur, vt & sic Christianus Seneca videretur. Et sermonis indolem & materiam etiam, non est, quod Senecae esse dubitemus, quando in scriptis eius indubitatis similia reperiri observamus. Nec faciunt fragmenta haec, vt Christianus Seneca videatur, sed vt plane gentilis & vnò nomine à Deos. Refert enim *Augustinus* L. VI. de civ. D. c. X. vii in eodem Libro, quem contra superstitiones scripsit, ciuili Theologiae has partes elegerit Seneca sapienti, *Ut eas in animi Religionem non habeat, sed in actibus fingat*; dum dixit: *Quae omnia sapiens seruabit, tanquam legibus iussa, non tanquam Diis grata.* Item: *omnem istam ignobilem Deorum turbam, quam longò aevò longa superstitio congescit, sic inquit, adorabimus, vt memnerimus cultum ejus magis ad mortem, quam ad rem pertinere.* Quibus Senecae verbis rectè *Augustinus* subiungit: *Sed iste, quem Philosophi quasi liberum fecerunt, tamen quia illustris populi Romani Senator erat, colebat, quod reprehendebat, agebat, quod arguebat: quod culpabat, adorabat, quia videlicet magnum aliquid eum Philosophia docuerat, ne superstitiosus esset in mundo, sed propter leges ciuium, moresque hominum, non quidem ageret fingentem scenicum in theatro, sed imitaretur in templo, eo damnabilius, quod illa, quae mendaciter agebat, sic ageret, vt eum populus veraciter agere existimaret, Scenicus autem ludendo potius delectaret, quam fallendo*

deciperet. Sed & alia, ex eodem contra superstitiones Libro, ab Augustino citantur, quae scepticum, non Christianum Senecam fuisse arguunt; *Sabbatbi enim Hebdomadici* Sacra penitus improbat, quorum Autor tamen DEUS ipse est. Ita *Sacramenta Iudaeorum* ridet, quod maior pars populi faciat, quod cur faciat, ignoret. Quae in Vetus Testamentum, legemque Iudaicam calumnia, iterum Augustino non placuit; citat enim scripta sua, in quibus, aduersus Manichaeos, de eadem materia disputauerat.

§. 15. Cum vberissima errorum messis in eo Senecae libro conspicua sit, qui pro optimo haberi solet, mirum non est, in aliis eiusdem scriptis plura contra fidem nostram concepta reperiri. Tertio igitur & generaliter quidem Stoicorum errores suos fecisse Senecam, ex innumeris patet testimoniis. Nam *Zenonem* laudat in Epistola LXXXIII. *vt virum maximum, sectae fortissima & sanctissima* (id est Stoicae) *conditorem; & iterum alibi: Tantum, ait, interesse inter Stoicos, & caeteros sapientiam professos, quantum inter viros & foeminas.* Atque ideo de Seneca nostro scripsit *Lactantius*, quod ex Romanis *Stoicus acerrimus* fuerit L. 1. de falsa Religione cap. 5. & lib. 2. cap. 8. *omnium Stoicorum acutissimum* vocat. Enimvero vtut de Stoicorum Philosophia ita senserit *Hieronymus* in Esaiiae cap. XL. *Stoici nostro dogmati in plerisque concordant, nihil appellant bonum, nisi solam honestatem, nihil malum nisi turpitudinem, & Iustus Lipsius* quondam scripserit: *Ex Philosophis omnium accommodatissime ad Christianam veritatem Stoici scripserunt*, L. I. Misc. Ep. 33. & 97. comparatè tamen eadem intelligenda veniunt, non quod Stoici boni, sed quod minus mali fuerint, & restringenda eorum laus ad Theologiae Naturalis capita est. Nam quae propria fidei nostrae, qua Christiani dicimur, mysteria sunt, Epicurei pariter

pariter & Stoici Philosophi repudiarunt, quibus Evangelii nuncius ille; Sanctus Paulus, *σπερμολόγος* dictus est, iudicaruntque nouorum Daemoniorum annunciatores eum esse, eo quod IESVM & Resurrectionem annunciabat eis, *Actor.* XVII, 18. Non vacat omnia Stoicorum dogmata singulatim recensere, quorum plurima scriptis diuinis contraria fuerunt, fusè eadem exponunt *Laërtius* in Zenone, *Simplicius* in Scholiis, *Arrianus*, *Barlamus*, *Cleomedes*, & è recentioribus *Iustus Lipsius*, nec non *Daniel Heinsius* L. 2. de Satyra Horat. Conferri etiam vtiliter possunt *Gerhardus Iohannes Vossius* de Philosophorum sectis cap. XIX. & *Georgius Hornius* in Historia Philosophica LIII. c. XVI. Capitalis certè *Senecae* error fuit, quod sapientiae humanae omnia tribuerit, nec alium σοφίας verae fontem, quam naturam ipsam, agnoverit; qui more Stoicò sapiebat, vt illi soli βασιλεία, ἰσχυρότης, προφητεία, νομοθετική, πλῆτος, κάλλος ἀληθινόν, εὐφροσύνη, ἐλευθερία, Regnum, Sacerdotium, Prophetia, legis ferendae sententia, diuitiae, vera pulchritudo, nobilitas, libertas, ab huius Sectae hominibus, tribuerentur, vt *Clemens Alexandrinus* L. II. Stromat. loquitur. De sapientia, quae per Réuelationem supernaturalem ex DEO est, quam caro & sanguis non reuelat, sed Pater coelestis *Matth.* XVI, 17. altissimum in scriptis *Senecae* est silentium. DEVM porro, quem agnouit *Seneca*, Naturam ipsam esse asseruit, apud *Lactantium* L. II. de origine Erroris cap. 8. inquit: *DEVS ipsa Natura est.* Alibi Mundo tribuit, quae asserenda soli DEO erant. *Vnus omnium parens*, inquit L. III. de beneficiis cap. 28. *Mundus est, siue per splendidos, siue per sordidos gradus; ad hunc prima cuiusque origo perducitur.* Animarum insuper immortalitatem, etsi alicubi, Epistola nempe CII. asserere videatur, dum ait: *Per has mortales aevi moras, illi meliori vitae, longiorique praecluditur.* Quemadmo-

dum nouem mensibus eos tenet maternus uterus, & praeparat non sibi, sed illi loco, in quem videmus remitti, iam idonei spiritum trahere, & in aperto durare: sic per hoc spatium, quod ab infantia patet in senectutem, in alium naturae sumimur partum. Alia origo nos expectat, alius rerum status. Nondum caelum nisi ex interuallo pati possumus. Proinde intrepidus horam illam decretoriam prospice. Non est animo suprema, sed corpori. Quicquid circa te jacet rerum, tanquam hospitalis loci sarcinas specta. Transendum est, &c. Alibi tamen de immortalitate dubitasse Senecam, à Tertulliano annotatum est, ab inirio Libri, de resurrectione carnis, exclamante: *Fiducia Christianorum, resurrectio mortuorum: Illam credentes sumus, hoc credere veritas cogit. Veritatem DEVS aperit, sed vulgus irridet existimans, nihil superesse post mortem. Plane cum vulgo interdum & sapientes sententiam suam iungunt. Nihil esse post mortem, Epicuri Schola est. Ait & Seneca: omnia post mortem finiri, etiam ipsam. Eandem Senecae sententiam iterum Tertullianus allegat in Libro de Anima cap. XLII. (distinctionis Pamelii) multo coactius Seneca: post mortem (ait) omnia finiuntur, etiam ipsa. Hoc si ita est, iam & mors ad se ipsam pertinebit, si & ipsa finitum. Confer denuo Librum de Resurrectione carnis cap. 3. Haesitasse aliquando Senecam de Animae immortalitate etiam ex Epistola eiusdem LVII. colligo: Quomodo fulmini, scribit, etiam cum latissime percussit ac fulsit, per exiguum foramen est relictus: sic animo, qui adhuc tenuior est igne, per omne corpus fuga est. Itaque de illo quaerendum est: An possit immortalis esse? Hoc quidem certum habet, si superstes est corpori, propter hoc illum nullo genere posse perire, propter quod non perit: quoniam nulla immortalitas cum exceptione est, nec quicquam noxium aeterno est. Sed quicquid tandem de animae immortalitate Seneca senserit, carnis refur-*

resurrectionem omnino negavit, nec improborum post mortem supplicia credidit, omnes animas separatas, in loco citato antea, ad eundem ordinem referens, vbi *summus est fulgor, tot sideribus inter se lumen miscentibus*; vbi item *nulla serenum umbra turbabit; aequaliter splendet omne coeli latus, &c.* Addam vnicum adhuc è scriptis Senecae locum, vt probem, Christianis eum accenseri non posse; Quorundam animalium esum, sanguinis item, & suffocati in veteri Testamento, DEVM prohibuisse, è Levitici cap. XI. notum omnibus est; & quamuis in Nouo Testamento Ceremoniarum Leuiticarum necessitas desierit, è Iudaeis tamen dum colligenda erat Ecclesia, caute cum infirmis fratribus Christiani primi egerunt, ne eosdem, propter escam, tristitia afficerent, vel escâ suâ perderent fratrem, pro quo Christus est mortuus, Rom. XIV, 15. Atque ideo in Concilio Apostolico, Hierosolymis habito, decretum est, vt abstinerent Christiani ab iis, quae sunt immolata idolis, & à sanguine, & à suffocato &c. *Actor. XV, 29.* Non latebant haec Senecam, sed vide, quam contemptim primae Christianorum Ecclesiae prudentiam, vt superstitionem alienigenarum traducat, ad Lucium scribens Epistolâ CVIII. *abstinere animalibus coepi: & annò peractò non tantum facilis mihi erat consuetudo, sed dulcis; Agiliorem mihi animum esse credebam, nec tibi bodie affirmauerim, an fuerit. Quaeris, quomodo desierim? in Tiberii Caesaris principatum iuuentae tempus inciderat, Alienigenarum Gentium Sacra mouebantur. Sed inter argumenta superstitionis ponebatur, quorundam animalium abstinentia. Patre itaque meo rogante, qui non calumniam timebat, sed Philosophiam oderat, ad pristinam consuetudinem redii, nec difficulter mihi, vt inciperem melius coenare, persuasit.* Non dubito apprehendere Lectorem, quos paragraphus ille pungat, institutum DEI pes-

sime

sine traducit infidelis homo, & gentiliū etiam mores execratur, vt Logotherae fidelium aegre faciat. Atque haec circa vitae suae exitum scripsit Seneca, se ipsum *senem* appellans, suaeque aetatis in eadem epistola deplorans iniurias. Senecam igitur pro fidei non habebō prius, quam *Taciti* (qui similiter in Iudaeorum ritus *θεοδότης* acerbē inuehitur) Christianismus probatus fuerit.

§. XVI. Quartum & peculiare argumentum aduersus Christianismum Senecae, commendata ab hoc scriptorae *ἀσφοδελία* suppeditat. Norunt Christiani omnes, quintum Decalogi praeceptum: *non occides*, tum proximi, tum sui ipsius necem prohibere; Nam & hic homicida est, qui sibi ipsi violentas manus infert, & homines certē occiderunt *Themistocles Atheniensis*, *Cato*, eiusdemque filia *Porcia*, *Lucretia* item, & similes *ἀσφοδευῆται*. Norunt, inquam, Christiani, neminem esse sui ipsius Dominum, sed terram ipsam esse Ichouae & plenitudinem eius, orbem terrarum & vniuersos, qui habitant in eo, Psalm. XXIV, 1. Nullus nostrum sibi ipsi viuit, & nullus sibi ipsi moritur. Siue enim viuamus, Domino viuimus; siue moriamur, Domino morimur, siue ergo viuamus, siue moriamur, Domini sumus, *Rom. XIV, 7. 8.* Norunt denique Christiani, charitatis erga proximum cynosuram nullam aliam esse, quam charitatem erga se, dicente Domino: *diliges proximum tuum sicut te ipsum Lev. XIX, 18. Matth. XXII, 39. Marc. XII, 31.* Si quis igitur se ipsum capitali odio prosequitur, proximum sane diligere sincere non poterit. Ut taceam, infidelitatis seu diffidentiae in Deum argumentum hoc esse, desperare de auxilio diuino, & vnicum solatium in gladio sanguinolento quaerere. Alia omnia Seneca fuit persuasus, quemadmodum enim Stoici vniuersim interemptores sui laudare soliti sunt, ita similiter Seneca non vno in loco

loco huius generis facinora commendauit, alicubi quidem obscurius, vt quando Epist. XXVI. scripsit: *Vna est catena, quae nos alligatos tenet, amor vitae. Qui vt est non abiiciendus, ita minuendus est, vt si quando res exiget, nihil nos detineat, nec impediat, quo minus parati simus, quod quandoque faciendum est, statim, facere.* Alibi vero clarius, imprimis Epistola LXX. In qua prolixam pro iis, qui poenae suae commodarunt manum propriam, apologiam scripsit senex. En flosculos! *si altera mors cum tormento, altera simplex est & facilis, quidni huic iniicienda manus sit? Quemadmodum nauim eligam nauigaturus & domum habitaturus, ita mortem vtique, quā sum exiturus e vita meliorem. Praeterea quemadmodum non vtique melior est longior vita, sic peior vtique mors longior. In nulla re magis, quam in morte mori maximo genere debemus. Excitat, quā impetum cepit: siue ferrum appetit, siue laqueum, siue aliquam potionem venas occupantem: pergat & vincula seruitutis abrumpat. Vitam & alius approbare quisque debet, mortem sibi. Optima est, quae placet. - - - Nihil obstat erumpere & exire cupienti: in aperto nos natura custodit. Cui permittit necessitas sua, circumspiciat exitum mollem. Cui ad manum plura sunt, per quae sese efferat, is delectum agat, & qua potissimum liberetur, consideret. Cui difficilis occasio est, is proximam quamque pro optima arripiat, sit licet inaudita, sit noua. Non deerit ad mortem ingenium, cui non defuerit animus - - - Ille vir magnus est, qui mortem sibi non tantum imperauit, sed inuenit - - - Secundo Nautichiae spectaculo vnus è barbaris lanceam, quam in aduersarios acceperat, totam iugulo suo immerfit. Quare ego mortem armatus expecto? Tanto hoc speciosius spectaculum fuit, quanto honestius mori discunt homines, quam occidere. Quid ergo? quod animi perditii, noxiosque habent, non habebunt illi, quos aduersus hos casus instruxit longa meditatio & magistra rerum omnium ratio? illa nos docet, fati varios esse accessus, finem eundem. Nihil autem interesse unde incipiat, quod venit. Eadem illa ratio monet, vt si licet, moriaris sine dolore. Sin autem non potes; fac quemadmodum potes & quicquid obuenerit, ad vim adferendam tibi, inuadas. Iniuriosum est raptu viuere, at contra pulcherrimum mori raptu. Putasne voces has*

D

Chri-

Christiani hominis esse, & qui DEO suo confidit? Immo desperant in hunc modum ἐλπίδα μὴ ἔχοντες, καὶ ἄθροισι ἐν τῷ κόσμῳ nullam spem habentes & DEI expertes in mundo. *Ephes. II, 12.* Constantem autem Seneca in hunc modum docuit, senex etiam, nec diu ante funestum exitum. Iterum huius crudelitatis mentionem fecit Epistola LXXVII. *Marcellini* factum commendans, quod mortem quidem sibi consciverit, tamen mollissimè excesserit, & vitae elapsus sit. Tam pertinax in flagitioso hoc Stoicorum errore fuit Seneca.

§. XVII. Quintum argumentum, & sextum etiam aduersus Christianismum Senecae, nouissima eiusdem suppeditant. *Αυτοχειρία* enim, quam alios docuit, vsus ipse est, & post crudele facinus, idola gentilium implorans periit.

Vitaque cum gemitu fugit indignata sub umbras.

Quousque alias, ad sui interitum, capitis damnato cooperari liceat, disputari inter Scholasticos solet, asserente *Alphonso a Castro* *αὐτοχειρίαν* etiam tunc committi, quando reus patibulum ascendit, vel crucem baiulat, &c. Sed vti *Dominicus à Soto* Lib. 1. de iustitia & iure qu. 6. & L. V. qu. 6. sententiam hanc recte reuocat, ita dubio proculis veri nominis *αὐτοχειρία* est, qui annunciatâ sibi moriendi necessitate, manum carnificis non expectat, sed alienae crudelitatis procuracionem suscipit, atque ita timore mortis moritur. Quod in Scholis Doctorum Moralium extendi etiam ad eos solet, qui in bello nauali, cum infidelibus, ignem pulueri pyrio admouent, ne ipsi & sua in hostium veniant potestatem, vti haec apud *Lessium* de iustitia. L. II. c. 9. dub. 6. *Fagundez* in praecepta Decalogi Tom. I. L. V. c. II. *Iohannem Martinez de Prado* Tom. II. Theol. Moral. c. 20. qu. 2. *Amadaeum Guimenium* in Opusc. p. 20. aliosque concertantes scriptores legi possunt. Multo minus igitur excusandus erit Seneca, quod destinatum sibi
suppli-

supplicium sciens, poenae suae manum commodarit, & alienum negotium egerit. Prolixius equidem, seu disertè, novissima Senecae Tacitus descripsit, & merentur eius verba, vt aduersarios arctissimè constringamus, quae hic integra legantur: *Sequitur caedes Annaei Senecae*, inquit Annal. XV. N. 9. *laetissima Principi, non quia conjurationis manifestum compererat, sed vt ferro grassaretur, quando venenum non processerat. Solus quippe Natalis & haecenus promissit: missum se ad aegrotum Senecam, vt viseret conquerereturque, cur Pisonem aditu arceret? Melius fore, si amicitiam familiari congressu exercuissent. Et respondisse Senecam, sermones mutuos & crebra colloquia neutri conducere: Caeterum salutem suam incolumitate Pisonis inniti. Haec ferre Granius Syluanus tribunus praetoriae cohortis, & an dicta Natalis, suaque responsa nosceret, percontari Senecam iubetur. Is, fortean prudens, ad eum diem ex Campania remeauerat, quartumque apud lapidem suburbano rure substiterat. Illo propinqua vespere tribunus venit, & villam globus militum sepsit. Tum ipsi cum Pompeia Paullina vxore & amicis duobus epulanti mandata Imperatoris edidit. Seneca missum ad se Natalem, conquestumque nomine Pisonis, quod visendo eo probiberetur, seque ratione valetudinis & amore quietis, excusauisse respondit. Cur salutem priuati hominis incolumitati suae anteferret, causam non habuisse, nec sibi promptum in adulationes ingenium. Idque nulli magis gnarum quam Neroni, qui saepius libertatem Senecae, quam seruitium expertus esset. Ubi haec à tribuno relata sunt, Poppaeà & Tigellino coram quod erat saeuienti Principi intimum consiliorum, interrogat: an Seneca voluntariam mortem pararet? Tum tribunus nulla pauoris signa, nihil triste in verbis eius aut vultu deprehensum confirmauit. Ergo egredi, & indicere mortem iubetur. Tradit Fabius Rusticus non eo quo venerat itinere reditum, sed flexisse ad Fenium Praefectum, & expositis Caesaris iussis, an obtemperaret inter-*

rogauisse; monitumque ab eo, ut sequeretur, fatali omnium ignauia. Nam & Siluanus inter conjunctos erat, augebatque scelera in quorum ultionem consenserat. Voci tamen & aspectui pepercit. Intromisitque ad Senecam unum ex centurionibus, qui necessitatem ultimam denunciaret. Ille interritus postulat testamenti tabulas: ac denegante centurione, conversus ad amicos, quando meritis eorum referre gratiam prohiberetur, quod unum jam, attamen pulcherrimum, habebat, imaginem vitae suae relinquere testatur, cujus si memores essent bonarum artium, famam tam constantis amicitiae laturos. Simul lacrymas eorum, modo sermone, modo intentior in modum coercens ad firmitudinem reuocat, rogans: vbi praecepta sapientia? Vbi tot per annos meditata ratio aduersum imminuentia? Cui enim ignaram fuisse saeculorum Neronis? Neque aliud superesse post matrem fratremque interfectos, quam ut educatoris praeceptorisque necem adiiceret. Vbi haec atque talia velut in commune disseruit, complectitur uxorem, & paululum aduersus praesentem formidinem mollitus, rogat oratque temperaret dolori, ne aeternum susciperet, sed in contemplatione vitae per virtutem aeternae, desiderium mariti solatiis honestis toleraret. Illa contra, sibi quoque destinatae mortem adseuerat, manumque percussoris exposcit. Tum Seneca gloriae ejus non aduersus, simul amore, ne sibi vnice dilectam ad iniurias relinqueret: vitae, inquit, delinimenta monstraueram tibi, ut mortis decus manuis, non inuidebo exemplo. Sit huius tam fortis exitus constantia penes utrosque par, claritudinis plus in tuo fine. Post quae, eodem ictu brachia ferro exsoluunt. Seneca, quoniam senile corpus & paruo victu tenuatum, lenta effugia sanguini praebebat, crurum quoque ac poplitum venas abrumpit saeuisque cruciatibus defessus, ne dolore suo animum uxoris infringeret, atque ipse, visendo eius tormenta, ad impatientiam delaberetur, suadet in aliud cubicu-

cubiculum abscederet. Et nouissimo quoque momento suppeditante eloquentiâ, aduocatis scriptoribus, pleraque tradidit; quae in vulgus edita eius verbis inuertere supersedeo. At Nero, nullo in Paullinam proprio odio, ac ne glisceret inuidia crudelitatis, inhiberi mortem imperat. Hortantibus militibus, serui libertique obligant brachia, premunt sanguinem, incertum an ignarae. Nam ut est vulgus ad deteriora promptum, non desuere qui crederent, donec implacabilem Nerone[m] timuerit, famam sociatae cum marito mortis petiuisse, deinde oblata mitiore spe blandimentis vitae evictam. Cui addidit paucos postea annos, laudabili in maritum memoriâ, & ore ac membris in eum pallorem albetibus, ut ostentui esset multum vitalis spiritus egestum. Seneca interim durante tractu, & lentitudine mortis, Statium Annacum diu sibi amicitiae fide & arte medicinae probatum, orat provisum pridem venenum, quo damnati publico Atheniensium iudicio exstinguerentur, promeret: allatumque hausit frustra, frigidis iam artibus & clauso corpore aduersum vim veneni. Postremo stagnum calidae aquae introiit, respergens proximos seruorum, additâ voce: Libare se liquorem illum IOVI LIBERATORI. Exin balneo illatus, & vapore eius exanimatus sine vlllo funeris solenni crematur. Pro Christiano Senecam habeat quicumque voluerit, ego illum, qui moriens etiam Iovi liberatori se libare dixit, pro gentili pertinaciter habebō; prorsus enim Ethnicam consuetudinem, infideles inter receptam hanc fuisse, palam est, quemadmodum de Thrasea etiam Xiphilinus in Epitome Dionis p. m. 289. annotauit: ἐν τεμῶν τὴν φλέβα, ἀνέτεινε τὴν χεῖρα, καὶ ἔφη, Σοὶ τῶτο τὸ αἷμα, ὃ Ζεῦ ἔλευθέρει σπένδω, cum venam secuisset, porrectâ manū dixit: Hunc tibi, ô Iupiter Liberator, sanguinem lito. Eandem historiam à Tacito annotatam Annal. L. XVI. legimus: Thrasea, inquit, acceptô Senatus Consultô, Heluidium & Demetrium in cubiculum inducit: porrectisque vtriusque brachii venis, postquam cruorem effudit, humum super spargens, propius vocato quaesore, Libemus, inquit, IOVI LIBERATORI, spectâ iuuenis, & omen quidem Dii probibeant; Caeterum in ea temporanatus es, quibus firmare animum ex-

*pediat constantibus exemplis. Confer. Barnabae Briffonii de
Formulis. L. 1. p. 33.*

§. XVIII. Restat, vt septimum etiam argumentum, ad
confutandam, quae circumfertur, de Christianismo Senecae fa-
bulam promamus. Obseruamus igitur originem habuisse
eam ex epistolis quibusdam, quas Seneca ad Paulum dedisse
dicitur, & hic vicissim alias ad illum, quarum etiam supe-
rius mentionem fecimus. Enimvero animaduenterunt
iam dudum censores scriptorum veterum, epistolas easdem
esse supposititias, & quemadmodum *Erasmus* loquitur:
*Nec Paulina Majestatis, nec gravitatis Senecae habere quic-
quam.* Aliis dicuntur *ridiculae, ineptae, barbarae, Sene-
cæ & Paulo indignae, commentum monachi rudioris, qui pluri-
mae eiusmodi, dum in claustris suis sedebant, soli Bibliothecarum
possessores, indoctis seculis obruserunt. Quis non omnino in-
sanus & ineptus ex ipso stylo statim arguat, Auctorem suum
eas mentiri?* exclamat *Boxhornius* in *Histor. Vniuers.* p. 123.
Atque hoc adeò verum est, vt ipsimet Pontificii scriptores,
quos citavi antea, animaduenterint, confessique fuerint,
fraudem hic subesse. Integram quandam Senecae ad Pau-
lum Epistolam repetam, vt eo promptius iudicare, de au-
toritate illius unusquisque possit, & quid *Cardinalis Cat-
sar Baronius* de eadem Epistola censuerit, annotabo.

PAULO
ANNAEUS SENECA S. S.

Ve mi Paule clarissime. Putasne, me
haud contristari & non luctuosum
esse, quod de innocentia vestra sub-
inde

inde sumatur supplicium? Dehinc quod tam obnoxios vos reatui omnis populus iudicet, putans â vobis effici, quod in vrbe contrarium fit, sed feramus æquo animo, & vtamur forô, quod fors concessit, donec inuicta felicitas finem malis imponat. Tulit & priscorum ætas Macedonem Philippi filium & Dionysium. Nostra quoque Caium Caesarem; quibus quicquid libuit, licuit. Incendium Vrbs Romana vnde sæpè patiatur manifestè constat, sed si effari humilitas humana potuisset, & impune his tenebris loqui liceret; iam omnes omnia viderent, Christiani & Iudæi quasi machinatores incendii suppliciô affici solent. Grassetor iste quisquis est, cui voluptas carnificina est, & mendacium velamen, tum tempori suo destinatus est, & sicut optimi cuiusque caput pro vno donatur capite, ita vnum pro multis dabitur caput, & hic devotus pro omnibus igni cremabitur. Centum triginta duae domus, Insulae quatuor, sex diebus arsere: septimus pausam dedit. Bene te valere opto. Data quinto Kal. Aprilis, Frigio & Basso consulibus.

Oportet profectô caput cerebrô vacuum habere, qui haec Senecam scripsisse opinatur. Quaeso te, quam horrent omnia! quam magnus Barbarismorum & Soloecismorum numerus occurrit! quam ineptè solari Apostolum conatur Tyro! Immô quam apertè mentitur nugator ille.

Aud;

Audi *Baronium*; *Senecae Epistola ad Paulum de incendio Neroniano*, scribit ad Annum Christi LXVI. N. XI. meâ sententiâ, ab alio quopiam potius ficta videtur, quam a *Seneca scripta*, cum tam aperta in ea asserantur mendacia, nempe centum tantum triginta duas arsisse domos & Insulas. Nam cum ex quatuordecim orbis Regionibus, quatuor tantummodo integras remansisse, testetur *Tacitus*, longè quidem maiorem exustarum domorum & insularum numerum extitisse oportuit. Monet deinceps *Baronius*, in suo exemplari, *Aproniani*, & *Capitonis* Consulatum apponi, atque ita Epistolam hanc quinque annos ante incendium scriptam esse. Quod ineptissimum institutum vt corrigeret *Sixtus Senensis*, & Lectorem tutius falleret, alios Consules apponere non dubitavit. *Biurii* vero coniectura est, ab imperitis quibusdam, veris Epistolis *Senecae* & *Pauli*, consulatus falsos apponi facile potuisse, nec in tam breuibus, ac familiaribus necessum fuisse, vt *Seneca* Consules apponeret. Ita quas adeo commendant epistolas, ipsimet Pontificii de falsitate suspectas reddunt, atque vna fundamentum Christianismi *Senecae*, quem propugnant tamen, ridiculè destruunt. Caeterum illi ipsi scriptores è Criticis recentioribus, qui in laudibus *Senecae* recensendis modum omnem excedere videntur, in iudicio tamen suo de Epistolis ferendo fluctuant; *Lipsius* praesertim, caput X. de vita *Senecae* verbis sequentibus concludit: *sed heus Epistolas ad Diuum Paulum non memoramus? Quae nunc sunt, non sunt tanti: Imo certum est ejusdem Auctoris & Pauli & Senecae illas esse, & compositas à semidocto in ludibrium nostrum. Tentat latinè loqui, quisquis Auctor fuit.* Hactenus benè. Sed in iis, quae sequuntur, coniecturis, nequaquam assentimur *Lipso*: Pergit enim: *Ergo inter se non scripserunt?* Et respondet: *Hieronymus, Augustinus, atque etiam antiquior utroque Linus*

Pon-

Pontifex, asserunt & passim opinio olim fuit. Atque adeo Iob. Sarisburiensis fortiter: Desperere videntur, qui non veneratur eum, quem Apostolicam familiaritatem meruisse constat. Itaque reiicere hoc totum & calcare non ausim: fuerint aliqua, sed aliae: si istae, requiro iudicium optimorum Patrum. Hucusque Lipsius.

§. XIX. Nil superest amplius, quam ut Rationes aduersae partis, in praecedentibus allegatas, diiudicemus. Ad Primam igitur dicimus, in Logicorum Regulas peccare, qui ita arguunt: in toto Praetorio innotuerunt conciones Pauli, & sancti quidam è Caesaris domo Philippenses salutarunt; Ergo Seneca etiam, secus, quam è scriptis eius & historicis antiquis constat, ad Christianismum aliquando conuersus est. Cur non de *Tigillino, Natali* & similibus, qui eodem vixerunt tempore, subsument? sicuti positò genere, non necessum est ponere certam determinatam speciem, ita neque ex eo, quòd quidam è Caesaris domo dicuntur conuersi, colligere licet, Senecam Christianorum catalogo adscribendum esse.

§. XX. Ad secundum Argumentum respondemus, ostensum esse iam dudum, Librum de *Martyrio Apostolorum; Lino* tributum, esse *Ψευδώνυμον*, & eiusdem indolis, cuius solent esse, quae Pontificibus priscis tribui solent, quòrum neque nomina, neque ordinem, nec scripta denique nouimus. Et tam evidens est impostura, auctoritatem Lini allegantium, ut *Bellarminus* quoque de scriptoribus Ecclesiasticis eam agnouerit; *Narrat*, inquit pag. m. 37. *auctor ille multa de actis. S. Petri, quae vel falsa, vel dubia sunt, neque testimonium habet hoc opusculum S. Lini à veteribus; & iterum L. 2. de Romano Pontifice cap. 9. Lini Historia vero conficta est, & quia conficta, nullius est autoritatis.* Gemina his *Cesar Baronijs* tradidit *Annal. Tom. I. ad An-*

E num

nam 69. Num. 6. & ad An. 80. N. 4. inquit: *acta passionis Petri & Pauli, quae Lini nomine inscripta habentur multis esse referta erroribus superius est demonstratum.* In eundem sensum *Iohannes Maria* Magister sacri Palatii scripsit: *duo isti libri de passione Petri & Pauli, sub nomine Lini Romani Pontificis & Martyris sunt Pseudepigraphi, multos errores continent, nec ullius censentur auctoritatis, ut iam eruditorum consensu nimis exploratum habetur.* Confer. *Roberti Cocci* Censuram Scriptorum veterum p. 15. & *Andreae Riueti* Lib. I. cap. VI. Critici sui.

§. XXI. Ad tertium respondemus, *Hieronimi* quidem auctoritatem nos magni alias facere, ita tamen, ut veritati primas tribuamus; Homo enim fuit, qui fallere potuit, & falli. Imprimis autem in catalogo scriptorum Ecclesiasticorum vulgi opiniones sequitur, neque perpetuo è sua sententia, sed ex aliorum saepius scripsisse nobis videtur; sanctorum etiam titulum iis tribuisse, quos nemo hodie dignos eò censeret. Eodem certè locò, quò *Senecam*, habuit etiam *Philonem* & *Iosephum*, quorum alter antecedit *Senecam*, alter sequitur. Neque tamen hucusque mihi innotuerunt, qui pro Christianismo *Philonis* & *Iosephi* laborarint, nec *Sanctum Philonem*, vel *Sanctum Iosephum* citant Autores. Quid multis? in eodem Catalogo nominantur etiam, quos *Hieronymus* ipse & *Orthodoxa Ecclesia* pro haereticis habuit, *Tatianus*, *Origenes*, *Novatianus* & similes, impostor item & *Chiliastarum Parens*, *Papias*. Oportet igitur scriptorum Ecclesiasticorum titulum ampliasse *Hieronymum* & eòdem notasse omnes, quorum scripta, ad cognoscendum Ecclesiae statum, quicquam faciunt, quemadmodum id non obscure, de *Philone* & *Iosepho* agens, indicauit. Ipsemet certè *Erasmus*, *Encomiastes Hieronimi*, in Scholiis ad verba citata: *Nonnihil demiror*, inquit, quid
Hiero.

Hieronymus hic senserit? cum Philonem ponere non sit veritus, Iudaeum, non Christianum, & item Iosephum & nonnullos Heresiarchas, cur vocat Catalogum Sanctorum? Aut cur his veretur adiungere Senecam, Ethnicum quidem, sed quod ad mores attinet, multis Christianis sanctiorem? Caterum Epistolas controuersas non ipse tribuit Senecae, sed eas legi à pluribus refert, ne suam iterum videretur opinionem exponere. Denique, quod Senecam nostrum appellarit Hieronymus, Christianum eum fuisse, minime probat, clauem enim Tertullianus in Libro de Anima suppeditat, vocans Senecam saepe Nostrum, vt indicaret, in multis, quae mores imprimis attinent, gentilem hunc cum Christianis consentire; ita enim solent Scriptores veteres citare, qui in certo & proposito negotio sibi assentiuntur, etiamsi in aliis capitibus eosdem aduersos habeant.

§. XXII. Ad quartum dicimus, extitisse quidem olim *Dextrum* quendam, fide Christianà & dignitate muneris celebrem, dubium non est, cum eidem citatum modo catalogum scriptorum Ecclesiasticorum *Hieronymus* dicarit, & *Sophronius* Hieronymi familiaris, qui librum hunc Graecè vertit, ἐπεδεχον περιτωρῆς eum dixerit, sed quod hodie circumfertur, praefixo *Dextri* nomine, Chronicon, scriptum esse supposititiū, omnino putamus, atque id adeo clarum, vt *Cornelius à Lapide* etiam fraudem suorum animaduertit hōc locò, quando in *Χεγγοτάζει*, Actuum Apostolicorum Commentario praemisā, p. m. ii. scripsit: *Ante annos fere 1200. aeuo S. Hieronymi & Augustini, Fl. Lucius Dexter, Filius S. Paciani postea Episcopi Barcinonensis, Praefectus Praetorio Orientis, sub Theodosio Imp. Hispanus & Hispanorum encomiastes, scripsit Chronicon, à natali Christi, usque ad annum Christi 430, quo mortuus est S. Augustinus, illudque dedicauit S. Hieronymo (& eo jam vita functo Paulo Orsio)*

fio) uti ipse testatur lib. de Script. Eccles. in fine, quem librum
 S. Hieronymus vicissim eidem. L. Dextro inscripsit. Quaesivit
 illud Card. Baronius, sed non reperit: post mortem eius inuen-
 tum est in Bibliotheca Barcinonensi, eo olim translatum ex
 Bibliotheca Fuldensi, vti ferunt, typisque editum est in Hispa-
 nia Caesar-Augustae anno Domini 1619. cum appendicibus
 Maximi Braulionis & Helicae, Episcoporum Caesar-Augustano-
 rum, qui illud alternatim & successivè usque ad sua tempora
 continuarunt & prorogarunt. Multi viri docti, praesertim Hi-
 spani, illud avidè arripiunt citantque. Nonnulli tamen Erudi-
 ti, quibus acris est ensis, spurium censent, vel certè aliorum la-
 cinis assutum & vitiatum; tum quia variaejus circumferun-
 tur Exemplaria, quae inter se variant & dissonant: tum quia
 stylus rudior Dextri stylum non aequat, tum quia paradoxis
 & parachronismis inspersum videtur: tum quia ubi, quando,
 & a quo post tot secula primo repertum sit, ignoratur. Sane Ful-
 dae illud studiose perquisivi, nec inveni. Sed multo magis
 ineptit Biuarius, quando ad Epistolam certam, inter spurias
 illas, Dextrum respexisse diuinatur, barbarismis non tantum,
 sed ineptis etiam sententiis refertam, ut quando Seneca
 supposititius metuit, in Hispaniis morari Paulum, ob
 indignationem Domini, quod à ritu & Secta veteri recesserit,
 & alios rursus converterit. Coniecturae huius generis
 Christianos certe non decent, nec propterea indignatio Do-
 mini metuenda, quod Apostoli propagare Euangelium
 omni studio conati fuerint.

§. XXIII. Ad quintum tria verba respondisse suf-
 ficiet, quia enim probatum à nobis iam antea est, Augusti-
 num pro Christiano Senecam non habuisse, obtorto collò
 in contrariam sententiam trahendus non erat Hipponensis
 Praesul: Senecam ait, temporibus Apostolorum fuisse, ita omni-
 no est. Erant etiam temporibus Apostolorum Tiberius Cae-
 sar,

far, Caius Caligula, Claudius, Nero ipse, & innumeri alii, quos Christianorum catalogo nemo adscripserit. Pergit Augustinus: Cuius (Senecae) etiam quaedam ad Paulum Apostolum leguntur Epistolae. Et hoc rectè: leguntur, ut solent nempe impostorum libri; legebantur etiam tunc Libri plures, quos ipsemet Augustinus Apocryphis accenset. Sed urbanam tamen Theologiam reprehendit Seneca, ut Augustinus testatur? Non nego, Senecam id fecisse, nondum tamen exinde sequitur, Christianum eum fuisse, A' θεοι omnes idem fecerunt, Iulius Caesar Vanius, Godofredus à Valle, & similes. Non reiicere tantum Ethnicorum errores, sed veritatem Evangelicam amplecti, Christianorum est. Haec est vita aeterna, ut cognoscant Te solum verum Deum, & quem misisti IESVM Christum, inquit Saluator noster Iob, XVII. 3. idem vero Senecam fecisse, nullibi Augustinus scripsit.

§. XXIV. Ad sextum similiter è praecedentibus patet responsio: Recte in delubra gentilium inuehitur Seneca. Male Sacramenta Iudaeorum & Sacra Christianorum Hebdomadica una deridet. Merebatur Claudii Caesaris Δοξολόγος Annaeanam Apocolocyntosia, id est Satyricum libellum, in quo totum Deorum Senatum, ut fatuum, introduxit Seneca, neque tamen colligendum exinde erat, arcana veritatis caelestis Stoicum hunc Philosophum penetrasse. Vti vitia reliqua, ita infidelitas etiam habet gradus; Et inter Diabolos sunt, qui magis nocent, quam reliqui, non quod hi boni dicendi sint, sed quod illi magis mali. Poëtis gentilium meliora de Diis tradidit Varro, quando Theatricam Theologiam eorum exagitavit, Varronem superavit Seneca, Ciuilem etiam Theologiam examinans; Neuter tamen horum scriptorum meritis ob id Christianorum nomen est & titulum. Ita laudamus Senecam, si mi-

fertus Christianorum est, in quos Nero saeuit. Sed affectus humanior Christiani officium non exhaurit, quod fide & pluribus virtutibus Theologicis demum completur. *Fructus enim Spiritus sunt charitas, gaudium, pax, lenitas, benignitas, Fides, mansuetudo, temperantia. Aduersus eiusmodi non est Lex, Gal. 22. 23.*

§. XXV. Septimum, ultimumque adeo secus sentientium *ἔγκλημα* vix meretur responsum. *Honorius enim Augustodunensis* iis vixit temporibus, quæ ipsimet Pontificii scriptores infelicissima appellat, cum barbaries, supina inscitia, mendacia & id genus alia Monasteria tunc occuparint, proscriptâ cum humanioribus litteris veritate. Quid igitur mirum, quod secundum indolem seculi illius, in quo vixit, receptam in Monachorum claustris fabulam, suam fecerit *Honorius*? Epitaphii denique Auctor & anonymus ipse est, & haud dubie recentior. De stylo Epistolarum Senecae & Pauli, quæ *Sixtus Senensis* monuit, *obumbrassecum Autores de industria*, ineptissimis coniecturis accensemus merito, vt taceam Christianos non decere, in causâ fidei, dissimulationes huiusmodi: Apostolis sanè dissimulare non conuenit. Et quam ridiculè egissent ambo, si nomina propria litteris addidissent, & sub tegmine vitiorum Grammaticalium latere tamen voluissent. Somnia haec sunt & nugae aniles! Certumque adeo manet & firmum, *Lucium Annaeum Senecam* non vt Christianum, sed ut Philosophum Gentilem decessisse, & ad eundem etiam pertinuisse, quod Apostolus conquestus est: *Nos praedicamus Christum crucifixum, Iudaeis quidem scandalum, ἔδνησι δὲ μωροῖαν*, GRAECIS vero STULTITIAM, I. Cor. I. 23.

Soli DEO Gloria!

Secū
nt, quod
mplexu. R
lenia, be
rsu enim

to fecit
ria enim
net. Porri
aries, sup
mne occu
rate. Qu
illius, in
lam, fien
nonymas
stolarum
umbrā. fe
accen
causā h
simulac
nomina p
n Gram
c sum d
um, La
philosop
nisiā. p
stam
G.R. 1
4-

NEC
L

